

Реферат на тему: "Драматургія Плавта"

Тит Макцій Плавт

Реферат на тему:

Драматургія Плавта

Зміст:

1. Біографія автора
2. Найбільш відомі добутки
3. Грецькі джерела комедій Плавта
4. Кантики Плавта
5. Мова Плавта
6. Висновок
7. Список використаної літератури

1. Біографія автора

Тит Макцій Плавт (ок. 250 — 184 р. до н.е.) народився в Умбрії, області північного сходу від Лація. Досить точних біографічних даних про Плавта немає, і навіть ім'я його не цілком достовірне. Плавт рано приїхав у Рим і почав працювати в театрі в якійсь невідомій якості, можливо — робітником сцени або костюмером. Він зумів назбирати грошей і пустився в торгові операції — це було тоді досить ризиковано, тому що на території західного Середземномор'я не припинялися інтенсивні військові дії, — у результаті чого залишився без гроша в кишені. По закінченню своєї ділової кар'єри Плавт, змушений був якось боротись з нестатком грошей, і надійшов на службу до мельника і проробивши у нього якийсь час, достатно, щоб знову поправити грошові справи. Дотепер не спростована думка про те, що ця біографічна подробиця вичитана граматиками з тексту плавтовських комедій і в такий спосіб не є цілком достовірною. Очевидно одне: на той час, коли невдалий купець цілком присвятив себе театру в змішаній якості драматурга, антрепренера й актора, він зумів якось роздобути засоби, необхідні для постановки спектаклів. Далі пішов швидкий і приголомшуючий успіх, у якому немаловажну роль зіграло те, що Плавт обслуговував своєю дотепністю новий державний інститут — священне свято, що засновувалося регулярно, а іноді — несподівано, у зв'язку з несприятливими знаменнями, для того щоб умилювати божество, що повинно відбити від народу і війська яку-небудь напасть. Так, про комедію "Псевдол" повідомляється, що вона була поставлена в 194 році на святі, створена на честь екзотичної богині малоазійського походження Великої Матері. У війську лютувала чума і могутня Мати богів призивалася зупинити хворобу. Заодно представлялася прекрасна можливість розважитися, і отут саме комедіограф вступав у свої права. У точності невідомо, належний був Плавт, як це мало місце в греків, змагатися з іншими поетами — у прологах нерідкі прохання про неупередженість.

Плату він, як і інші, одержував від начальника ігор по домовленості, і ці гонорари, дозволили Плавту закінчити свої дні безбідною людиною, указують на те, що в римських сценічних іграх значення забави завжди превалювало над служінням божеству і що латинські комічні поети зводилися на позиції ремісників і блазнів.

Традиція дає нам правильні три частини ім'я — Тит Макцій Плавт, а сам себе він називає кілька разів Плавтом, один раз Макком і Макком Титом. Перші дві частини стандартного римського імені приблизно відповідали нашим імені і прізвищу, а остання була прізвиськом, що давалося по самих різних ознаках, і зокрема по фізичній організації. Плавт — "плоскостопий" — стандартний зразок такої клички — указує на танцюриста-міма, актора народної комедії, що виступає в плоскому взутті на низькому каблучі. Ім'я Тит стало в древніх письменників синонімом римлянина. Набір прізвиськ був у римлян більш обмежений, чим в інших мовах, так що якщо існувало фамільне ім'я Макцій, воно неодмінно зустрілося б де-небудь ще. Однак такого прізвища не виявляється, і це не дивно, тому що Макк означало одну з характерних масок народної італійської комедії "ателани" — дурня і ненажеру. Імовірно, якимось часом Плавт був актором народного театру.

Дуже популярний у римського глядача, Плавт залишив велику кількість комедій. Древні називали 130 п'єс, що ставилися на сцені під його ім'ям. З цього числа римський учений Теренцій Варрон відібрав двадцять одну комедію які безперечно приналежну плавтовській спадщині. Усі вони дійшли до наших днів — двадцять комедій з деякими втратами тексту й одна комедія у фрагментах. Точно відомі лише дві дати постановок комедій Плавта — "Стих" у 200 р. і "Псевдол" у 191 р. до н.е. Хронологія інших п'єс невідома.

Розквіт творчості Плавта збігається з другою війною, самої небезпечної і кровопролитної із усіх зовнішніх воєн Рима. Тим часом у Плавта зустрічається лише одне беззмістовне згадування цих вражаючих подій ("Скринька", вірші 202-203).

Плавт унікав політичних гострот. У нього не було вельможних заступників, а Рим, що завжди був строгий до гострословів і при воєнному стані, природно, повинний був ще більш посилити цензуру, міг недобре обійтися зі своїм блазнем. Точно так само і ототожнювання богів як персонажів комедії навряд чи могло бути схвалене, чому, як нам здається, у всім варроновському списку і є присутнім тільки одна така п'єса — "Амфітріон". Плавта явно не радувала доля старшого побратима по мистецтву Гнея Невія, посадженого у в'язницю за спробу стати латинським Аристофаном. До речі, наш автор не упустив випадку посміятися над необережним конкурентом ("Хвалькуватий воїн", вірші 211-212).

Так, підперши підборіддя, варварський поет сидить,

При якому невсипно сторожать два сторожі.

Зате в угоду воєнізованій публіці Плавт рясно скрашує свої вірші військовими метафорами — тут і балісти хитростей, і ковбасні когорти, і тарани долі, і легіони нещастя (останнє перекочувало в пізнішу літературу і тепер стало ходовим). Це, як і побажання бути сміливими, як завжди, на страх ворогам — типовий плавтовске

підлабузництво тієї ж низької користі, що і випрошування в глядача оплесків наприкінці кожної п'єси.

2. Найбільш відомі добутки

Амфітріон . Єдиний приклад пародії, що дійшов до нас, на сюжет стародавнього міфу, Амфітріон зображує відому легенду про те, як Юпітер з'явився до Алкмені, прийнявши вигляд її чоловіка, Амфітріону. Наприкінці п'єси розповідається про обставини появи на світло Геракла. Оскільки Юпітера Меркурій прийняв, що супроводжував, вигляд Сосії, раба Амфітріону, присутністю на сцені двох пар двійників створюється чудовий фарс. Цнотлива дружина Алкмена є однією з найбільш гідних і привабливих героїнь римської комедії. Серед безлічі переробок і наслідувань цієї комедії варто згадати добутку Мольєра і Драйдена, до того ж сюжету звертався і Жіроду (Амфітріон 38).

Кубушка(Скарб) . Герой цієї комедії — бідняк Евкліон, що знайшов у себе в будинку скарб і що намагається сховати його. Виникають забавні непорозуміння, коли горщик із золотом зникає, і Ліконід, готовий зізнатися в тім, що згвалтував дочку Евкліона, замість цього обвинувачується в злочинстві. Кінець комедії втрачений, швидше за все, Евкліон відшукав своє багатство, дозволив Ліконіду женитися на дочці, а золото дав як придане. Найбільш прославлена п'єса на той же сюжет — Скупий Мольєра.

Два Менехма. Сама вдала з комедій-помилки Плавта. Менехм, що розшукує свого зниклого в дитинстві брата-близнюка (який є ще і його тезком, оскільки хлопчика, що залишився, перейменували на честь зниклого), їде в Епідамн, де проживає зниклий брат. Тут Менехм зіштовхується з коханкою, дружиною, дармоїдом і тестем свого брата, що усі приймають його за іншого Менехма, і коли він повертається з форуму, його не пускає на поріг дружина, жене коханка, а близькі готові оголосити божевільним. Плавт майстерно заплутує фарсовий сюжет, перетворюючи комедію в накопичення сміховинних епізодів. Найбільш відома переробка Менехмов — Комедія помилок Шекспіра.

Хвалькуватий воїн (близько 204 г), одна з найбільш прославлених сюжетних комедій Плавта. У її центрі — воїн Піргополінік, що похваляється своїми військовими подвигами й упевнений, що зовсім непереборно для жінок. У сюжеті використані два досить хитромудрих ускладнення. По-перше, між будинками воїна і його сусіда пророблені таємний хід і наложниця воїна робить вид, начебто в неї є сестра-близнюк (з подібним ходом ми часто зіштовхуємося як в арабських, так і в європейських казках). По-друге, спритна гетера погоджується видати себе за дружину сусіда і прикидається, начебто вона закохана в Піргополініка. У результаті хвалько попадає в пастку і цілком осоромлений. Тип хвалькуватого воїна зберіг свою популярність і в новій європейській комедії, з невеликими змінами ми знайомимося в Ральфе Ройстері Дойстері (Н.Юдолл) і Фальстафі Шекспіра.

Канат, одна з найбільш вдалих комедій Плавта, насичена дією і складними характеристиками персонажів. Навіть місце дії тут незвичайно: морське узбережжя після шторму. Лабрак, звідник, терпить аварію корабля саме на тім місці, де домовився

про зустріч з молодим афінянином, якому обіцяв продати дівчину Палестру. Старий Демонес, що живе поблизу від берега, виявляється батьком Палестри. Спроба молодої рабині бігти від Лабрака і виявлення рибалкою Гріпом у своїх мережах Палестри скриньки, що належав, з коштовностями породжують безліч сцен, де гумор і патетика змішані в точних пропорціях.

3. Грецькі джерела комедій Плавта

Збережені комедії Плавта — паліати, тобто комедії на грецький сюжет, дія яких відбувається в Греції і персонажі яких носять грецькі імена. Комедії ці створювалися на основі оригінальних здобутків нової комедії, що насамперед вийшли з-під пера Менандра, Діфіла і Філемона. Однак у Плавте чудово насамперед те, що він переробляє оригінал до такого ступеня, що комедія стає італійської за духом. Плавт привносить у свої добутки безліч місцевих алюзій, а завдяки грубуватій дотепності і прекрасному володінню розмовною латинню на світло є блискучі фарси, що дуже віддалено нагадують грецьких попередників.

Герої Плавта живуть по грецьких законах, справляють грецькі свята, їдять і п'ють по-грецьки. Однак суцільно і поруч миготять чисто римські деталі: згадуються латинські божества (Лібер, лари), обіграються подробиці римського правового укладу; (пряма вказівка в "Псевдоле" на Плеторієвий закон, що обмовляє права неповнолітніх при висновку ними ділових угод), нерідко який-небудь афінський чи фіванський персонаж давніх часів недвозначно натякає на сучасні Плавту римські події й обличчя.

Запальна суміш елементів двох зовсім різних культур і епох змушує нас припускати в авторі легкодумство, надмірне навіть для комічного поета.

Плавт, як і інші римські автори комедій, без сумніву (на це є прямі вказівки граматиків), уживав прийом контамінації — змішання двох чи декількох п'єс, по окремоті недостатніх для виконання художнього задуму нової, уже латинської драми. Сліди цього змішання в Плавта важко відшукати в загальному хаосі різнопланових сюжетних основ. Однак Плавт поєднує грецькі п'єси знов-таки не для того, щоб шляхом створення нової фабули або виведення на сцену нового характеру, досягти необхідного що інтригує або облагороджує ефект, як це пізніше робив Теренцій, але скоріше з метою створення більшої кількості комічних положень, тому що його єдина задача — смішити публіку.

4. Кантики Плавта

Музично-ліричний елемент, властивий давньогрецькій драмі був майже знищений у "новій" комедії. Роль хору звелася до інтермедій у проміжках між діями; арії акторів хоча і не зникли зовсім, однак, судячи з фрагментів, майже не зустрічалися в кращих авторів. Римські переробки повертають комедії втрачену музично-ліричну сторону, але не у виді хорових партій, що складають рідкісний виняток, а у формі арій ("кантиків") акторів, дуетів і терцетів. Комедія Плавта будується як чергування діалогу з речитативом і арією і є свого роду оперетою. Кантики Плавта були різноманітні по своїй метричній, а стало бути, і музичній структурі. Цілком можливо, що сполучення комедійної гри з мімічним музичним монологом мало уже свої зразки в яких-небудь

"низових" різновидах грецької комедії; у римській комедії воно стає театральним принципом, відповідно до якого переробляються грецькі п'єси іншої структури. Плавт майстерно володіє самими складними ліричними формами і робить їх засобом вираження всіляких почуттів і настроїв. Любовні виливи у формі монологів і дуетів, серенад, засмучення закоханого юнака і скарги обманутої жінки, подружні сцени і лайки рабів, роздратування і жах, розпач і радість, томління самотності і розгул бенкетів, — усе це вміщується у форму кантика. Характерно, що кантики нерідко містять філософський елемент, міркування і наставляння. Музична сторона (ми б сказали тепер "романсна" форма) зм'якшувала для римської аудиторії новизну і незвичність міркувань і почуттів, з якими виступали на сцені діючі персонажи грецьких п'єс. Охоче вибирається форма арії і для пародії на трагічний стиль, для тих військових метафор, у яких нерідко появляється в Плавта раб — стратег комедійної інтриги (один із кращих прикладів — арія раба Хрісала в комедії "Вакхиди", що пародує трагічну монодію на тему про загибель Трої). У багатьох випадках кантик являє собою самостійне ціле, вставну арію, що не рухає дії вперед.

5. Мова Плавта

Необхідно сказати кілька слів про мову Плавта. Надзвичайно багата і, на жаль, нелегко піддається художньому перекладу архаїчна латинь Плавта виявляє собою настільки точний зліпок мови тієї епохи у всіх його як жаргонних, так і літературних проявах, що ми не дивуємося, коли оратор Ліціній Вроді знаходить у мовах своєї тещі Лелії "плавтовске звучання". При цьому Плавт виявляє виняткову майстерність звукової і словесної гри. Раб Сагастріон у комедії "Перс" на питання, як його кличуть, відповідає: Vaniloquidorus (Пустобрехоподавач), Virginisvendonides (Дівчатоторгівець), Nugiepiloquides (Бредоречівовіщувач), Argentumexterebronides (Грошовисверджувач), Tedigniloquides (Поделомругатель), Nummosexpalonides (Льстивомонетник), Quodsemelaripides (де-небудьперехватчик), Numquampostreddonides (Ніколизатемнонеповертатель) і Numquameripides (нічогоневіддаватель). Принадність цих "імен" складається ще й у тім, що з латинськими іменниками і дієсловами в них змішані ті грецькі слова, що були на слуху в кожного римлянина (порівн. англ. money, що стало в нашій мові жаргонним). Знаменитий німецький філолог XIX в. Фрідріх Річль, що "відкрив нову епоху у вивченні Плавта залученням порівняльних матеріалів мови латинських архаїчних написів" (Я. М. Боровський), підтвердив загальну думку античних цінителів про те, що головним достоїнством нашого поета є мова його комедій.

6. Висновок

Плавт писав для народу, щедро прибігав до каламбурів, двозначностей і жартам будь-якого сорту. По винахідливості в комічних ефектах з ним можна порівняти лише Аристофана і Шекспіра. Комедії Плавта багаторазово переводилися, перероблялися і служили зразком для наслідування багатьом драматургам Італії, Іспанії, Франції й Англії. Плавт послужив зразком для Мольєра і Шекспіра; Німеччина й Англія пишаються своїми школами плавтиністів; його п'єси дотепер витримують театральні постановки. Плавт — драматург, близький до настроїв римського плебсу, що розділяє

його симпатії й антипатії.

7. Список використаної літератури:

1. Плавт. Комедії. Т. 1: Пер. с латин. / Коммент. И. Ульяновой. — М 1987
2. И.М. Тронский. Історія Античної Літератури. Ленінград 1951
3. Н.Ф. Дератани, Н.А. Тимофеева. Хрестоматія по Античній літературі. Том I. Москва 1958
4. М. Поздnev. Театр Плавта. Традиції і своєрідність. Передмова до книги "Плавт. Комедії. Том I" М. 1997
5. "Енциклопедичний словник Брокгауза й Ефрона" (1890-1907).